

MEMORANDUM

Subject: [Illegible]

Reference: [Illegible]

1. [Illegible]

2. [Illegible]

3. [Illegible]

4. [Illegible]

5. [Illegible]

6. [Illegible]

7. [Illegible]

8. [Illegible]

9. [Illegible]

10. [Illegible]

11. [Illegible]

12. [Illegible]

13. [Illegible]

14. [Illegible]

15. [Illegible]

16. [Illegible]

17. [Illegible]

18. [Illegible]

19. [Illegible]

20. [Illegible]

21. [Illegible]

22. [Illegible]

23. [Illegible]

24. [Illegible]

25. [Illegible]

26. [Illegible]

27. [Illegible]

28. [Illegible]

29. [Illegible]

30. [Illegible]

31. [Illegible]

32. [Illegible]

33. [Illegible]

34. [Illegible]

35. [Illegible]

36. [Illegible]

37. [Illegible]

38. [Illegible]

39. [Illegible]

40. [Illegible]

41. [Illegible]

42. [Illegible]

43. [Illegible]

44. [Illegible]

45. [Illegible]

46. [Illegible]

47. [Illegible]

48. [Illegible]

49. [Illegible]

50. [Illegible]

51. [Illegible]

52. [Illegible]

53. [Illegible]

54. [Illegible]

55. [Illegible]

56. [Illegible]

57. [Illegible]

58. [Illegible]

59. [Illegible]

60. [Illegible]

61. [Illegible]

62. [Illegible]

63. [Illegible]

64. [Illegible]

65. [Illegible]

66. [Illegible]

67. [Illegible]

68. [Illegible]

69. [Illegible]

70. [Illegible]

71. [Illegible]

72. [Illegible]

73. [Illegible]

74. [Illegible]

75. [Illegible]

76. [Illegible]

77. [Illegible]

78. [Illegible]

79. [Illegible]

80. [Illegible]

81. [Illegible]

82. [Illegible]

83. [Illegible]

84. [Illegible]

85. [Illegible]

86. [Illegible]

87. [Illegible]

88. [Illegible]

89. [Illegible]

90. [Illegible]

91. [Illegible]

92. [Illegible]

93. [Illegible]

94. [Illegible]

95. [Illegible]

96. [Illegible]

97. [Illegible]

98. [Illegible]

99. [Illegible]

100. [Illegible]

NEMZETI KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

A Műcsarnok áprilisi kiállítása szokatlan képet tár elénk: minden irány, minden művészeti törekvés képviselve van benne és a nagyszámú művészcsoportok egyike sem hiányzik. Keresztmetszetét kapjuk tehát művészetünk alakulásának, amint az ma, 1933-ban jelentkezik festészetünkben és szobrászatunkban (az építészek feltűnően tartózkodtak a részvételtől). Ez a kép rendkívül változatos, az utak, amelyeken művészeink járnak, igen sokfelé ágaznak el, régibb nemzedékek felfogása szaporán váltakozik új s még újabb kép- és szobor-elképzelésekkel, a vég és a kezdet sokféle átmenete került egymás szomszédságába. Elmondhatjuk tehát, hogy valóban változatokban bő, teljes áttekintést ad az újszerű és új célú kiállítás képzőművészeink mai termeléséről.

Az új célkitűzést elárulja a tárlat címe. Hóman Bálint miniszter, aki ezt a kiállítást létrehozta, azzal vállalta ezt a nem könnyű munkát, hogy az „a ma élő művészek jobbainak mintegy sereg-szemléje legyen“, annak a meghagyásnak értelmében, amelyet az államfő juttatott hozzá. A miniszter felhívást

intézett valamennyi művészi irány híveihez, hogy vegyenek részt ebben az egyetemes, tehát nemzetünk egész mai művészetét bemutató kiállításon, biztosítva őket, hogy nem irányuk, hanem tehetségük lesz a zsüri zsinórmértéke. Ez a biztosítás és ez a célkitűzés osztatlan elismerést aratott úgy a közvéleményben, mint a művész-társadalomban. Megállapíthatjuk, hogy a kiállításnak ilyen alapon való megszervezése teljes sikerrel járt, bár a sok nehézség leküzdése nem volt könnyű feladat.

Miután ez az első kísérlet jól sikerült, remélhető, hogy nem marad el a folytatása sem. Az ily terjedelmes kiállításoknak természetesen csak akkor lehet erkölcsi és anyagi eredményük, ha nem sülyednek egyszerű kirakóvási-rokká (mint ahogy ez például néhány nagy párizsi Salonnal történt), hanem ha magasabb szempontok alapján rendezik, ahogy ebben az esetben is történt. Természetes, hogy emellett továbbra is szükségesek lesznek a kisebb gyűjteményes kiállítások, amelyek egy-egy egyéniség több évi munkásságát, stílusának alakulását, célkitűzéseit vilá-

gosabban szemléltetik, mint az egy nagy kiállításon lehetséges. Az ilyen kis kiállítások s az évi egyetemes, nemzeti tárlat szerencsésen egészíthetik ki egymást és tarthatják ébren a közönség érdeklődését.

Erre pedig nagy szükség van. Mert hiszen mai társadalmi berendezkedésünk keretében a művészet élvezése nem a kevesek, hanem a sokak joga, viszont — főképp mert középiskoláinkban oly mostoha sorsban szenved a művészet, — ez az ezerfejtű új mecénás tájékozatlanul kerül a műtárlat száz meg száz képe és szobra közé s könnyen hiheti, hogy a rosszul összeválogatott képek selejtje is megannyi művészeti érték. Akárhány kiállítást láttunk már, amelyek csak kárt okoztak a kultúrának. Hasonlóképpen egész sor országban rég lejárt magát az állami érmek és egyéb kitüntetések osztogatása, sok helyen végleg be is szüntették, mert kisült, hogy a gyenge kiállításon viszonylag legjobb mű sem jelentett valóban művészeti értéket. Hogy tehát az állami éremosztás ne váljék üres adminisztratív eljárássá és ne keltsen a közönségben hamis képzetet a művészeti értékről, nagyon is fontos, hogy ily kitüntetések csakis valóban jól megrostált és telivér művészi mérlegelés alapján szervezett kiállításokon adjunk

ki. A közönség esztetikai nevelése szempontjából tehát nem mellékes kérdés, hogy az állam, amelynek módjában van a legjobb szakértők meghallgatása, mily művet mutat be a közönségnek nagyértékű mintakép gyanánt. Ha ezt a szempontot bármily okból lehetetlen lenne érvényesíteni, akkor okosabb e hivatalos kitüntetések egyszerűen megszüntetni.

Ha azonban kívánatosnak látszik, hogy az állam a maga erkölcsi súlyával továbbra is kövesse ezt a rendszert, úgy valóban az egyetlen helyes mód ezeket a kitüntetések olyan kiállításokra korlátozni, amelyeket oly szempontok alapján rendeznek, mint rendezte a kultuszminiszter ezt a Nemzeti Kiállítást.

Hallottunk olyan ellenvetést, hogy az ilyen minden irányt egybefoglaló kiállítás nem lehet harmonikus. Ebben a mi esetünkben ez az aggodalom alaptalannak bizonyult. Petrovics Elek főigazgató oly fényesen oldotta meg a rendezés tövise és hálátlan feladatát, oly finom érzékkel tudta egyetlen szimfóniává egyesíteni a sokféle hangszínről szólókat, hogy ily alapon nincs jogunk kételkedni a megoldás lehetőségében.

A kezdet tehát sikerült. Várjuk folytatását és továbbfejlesztését.

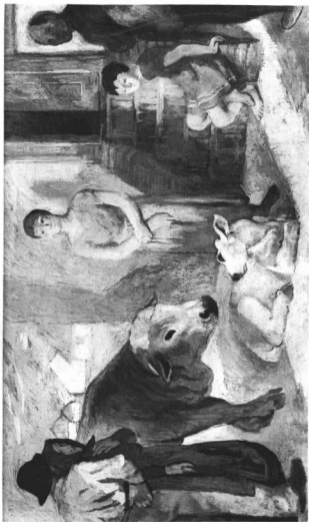
LYKA KÁROLY

CSOK ISTVÁN: NIRVANA

IVANYI-GRÜNWARD BÉLA: CIGANYOK

SZÓNYI ISTVÁN: ELÁDO A BORJÚ. Tempera

BERÉNY ROBERT: VÍZHORDÓ ASSZONYOK

KERNSTOCK KÁROLY: HARMATOS REGGEL

ABA NOVÁK VILMOS: ARATÓ-BÁL. Tempera

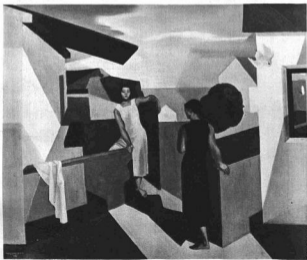
BERNÁTH AURÉL: BARÁTNÓK

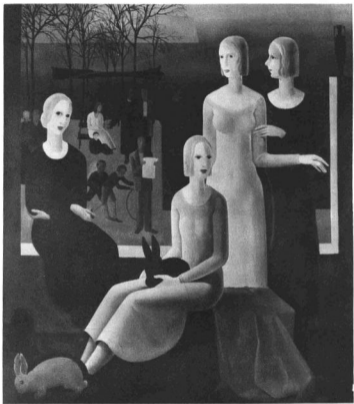
BERNÁTH AURÉL: ABLAKON KINEZŐ LEÁNY

MOLNÁR C. PÁL: A SZENT CSALÁD

MEDVECZKY JENŐ: KOMPOZÍCIO

KONTULY BÉLA: BARÁTNÓK

FÉNYES ADOLF: ALFOLDI KISVÁROS TÉLEN

K. RÓNA KLÁRA: CSALÁD

BASILIDIS SANDOR: ARCSEK

KIRCHNER JENŐ: ONARCSEK

VIDOVSZKY BÉLA: GOBELIN-TEREM A MINISZTERELNÖKSÉGI PALOTÁBAN

HERMAN LIPÓT: TENERI FÜRDŐ

DR. ORSÓS FERENC: A HORGÁSZ

SZÓLE PÉTER: FIATAL LEANY

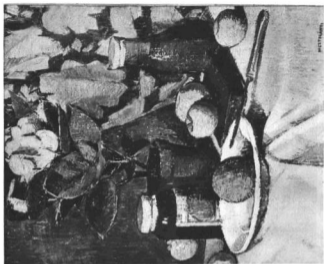
MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LASZLÓ: CSENDELET

SZÓNYI ISTVÁN: AZ ERZSÉBET-HID

PERLROTT-CSABA VILMOS: CSENDELET. Tempera

KOSZTOLÁNYI-KANN GYULA: CSENDELET HORTENZIAIVAL

SIDLÓ FERENC: TAVASZ

TASSOR-JANOS: A SZFERÁK TITKÉ
BORY: Felső KELO NAPSUGÁRRA

DR. MEDGYESSY FERENC: SIREMLEK

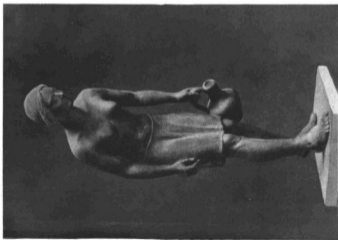
PÁTZAY PÁL: SZOMORÓSÁG

MOIRET ODON: TÜKÖR ELŐTT. Bronz

MOIRET ODON: ÉBREDÉS. Bronz

DR. TASCHEKNE CSULYOK MARGITT; LEÁNY KORSÓVAL

DOZSA FARKAS ANDRÁS; MERENGÉS

IN MEMORIAM

SCHWARZ FÉLIX. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat vezérigazgatója, Schwarz Félix május hó 5-én meghalt. A Magyar Művészetnek is halottja ő. Amikor kilenc évvel ezelőtt a Szinyei Merse Pál-társaság megbízásával mentünk hozzá tárgyalni folyóiratunk megalapításáról, a magyar művészet ügye iránt lelkesedő férfival találtuk magunkat szemben. Megérezte, mily nemes célok vezettek bennünket, mikor ilyen, éppenséggel nem materiális javakkal kecsegtető vállalkozásban való részvételét, annak elősegítését, életrehívását kértük. És Schwarz Félix az első pillanattól fogva egész lelkesedéssel állott az ügy mellett. Azóta is válllvetve dolgozott azon, hogy a Magyar Művészet azzá válhasson, ami ma. Nem számított arra, hogy intézete e vállalkozás révén mást érjen el, mint hogy a magyarság kultúrhrnévének erősítését szolgálhatja. De ez a tudat őt teljesen kielégítette. Ennek a célnak az elérésére támogatta ő a Magyar Művészetet minden eszközzel, hogy egyre gazdagabb, egyre sokoldalúbb lehessen, hogy a magyar művészet multját és jelenét minél változatosabb formában, anyagban mutathassa be. Ez rávallott arra a nagyszabású vállalkozó szellemre, mely őt jellemezte. Mikor 35 évvel ezelőtt az Athenaeum igazgatósági tagja lett, néhány évvel később Emich Gusztáv mellett átvette intézete pénzügyi és adminisztratív ügyeinek intézését, Emich halála után ő lett az Athenaeum vezérigazgatója. Azóta és immár évtizedek óta szüntelenül és fáradhatatlanul nagy szakértelemmel dolgozott a vállalat föllendítésén. Az Athenaeum az ő igazgatása alatt lett azzá a nagyüzemmé, mely a nyomdatechnika minden vívmányát magába tudta olvasztani, sohase késedelmeskedve, a parancsoló szükségleteknek nyomban megfelelően. Az ő igazgatása alatt a nyomdája művészi ízlésben és művészi szellemben egyre csak fejlődött, e fejlődésben soha meg nem állott. Ennek oka az, hogy Schwarz Félixnek kitűnő érzéke volt a művészet iránt, szerette azt és ápolta, s így történt, hogy az ő igazgatása alatt nemcsak a nyomda lett művészi előadásra alkalmas, de magának a magyar művészetnek nagy alakjait is dédelgette, mikor egymásután adta ki díszes kiadványokban két jeles magyar mestertnek, Fadrusz Jánosnak és Zichy Mihálynak életrajzát, telve a mesterek alkotásainak kitűnő reprodukcióival. E munkákban nagy örömet

LUX ELEK: KERESZTELŐ SZENT JÁNOS

találta. Folytathatta az Athenaeum hagyományait, hiszen egykor az Athenaeum adta ki Petőfi Sándor költeményeinek gazdagon illusztrált gyűjteményét s adta ki Szana Tamás finom ízlésű könyveit a XIX. század magyar művészetéről, Jankó János, Markó Károly stb. életrajzait, s az újabb kiadványok tehát a vállalat multját és szellemét egészíthették ki. E nagy és idegőrlő munkáság közepette érte utól a végzet, szívét a nagy idegmunka megviselte és a halál fájdalmas betegségtől váltotta meg. A Magyar Művészet hálás elismeréssel emlékezik meg a kiváló férfiról és emlékét kegyelettel örökíti meg.

SPIEGEL FRIGYES. Építőművészetünk jelentékeny veszteséget szenvedett Spiegel Frigyes halálával (meghalt Budapesten február 26-án). Evek hosszú során át szószólója volt nálunk a modern művészetnek és művészi iparnak, ezt az irányt szolgálta kivételre került munkáival, pályaműveivel, cikkeivel s azzal a szervezőmunkával, amellyel ő s néhány barátja a modern gondolkodású építészeket új egyesületbe, a Magyar Építőművészek Szövetségébe (MÉSZ) tömörítette. Az utóbbiaknak 1914—17 ő volt első mestere.

Az iparművészet propagálására boltot is nyitott (Modern Lakás), amelynek adminisztrálásával családostul foglalkozott. Monumentális tervpályázatain (így elsősorban a Kossuth Lajos emlékmű pályatervén) elsősorban a rusztikusan kezelt kőanyagot kedvelte, ezt szóltatta meg alkalmaslag városi villaépületeinél is (pl. az Andrássy-út és Bajza-utca sarkán). Több épületét barátjával, Márkus Gézával közösen tervezte (Kolozsvári nyári színház, Budapest a Jardin de Paris, Szegeden az új Zenepalota). Bérházain kívül, amelyeket Budapesten, Debrecenben, Nagyváradon és Szegeden épített, több önállóan tervezett középület is megőrizi emlékét, így a Kereskedelmi és Iparkamara Debrecenben, a Fémipari Szakiskola ugyanott, a szolnoki és békéscsabai színház. Tőle való a volt Apolló mozgóképzőszínház Budapest és Pécsen, egy városi bérház Budapesten (Simor-utca) stb. Spiegel Frigyes Budapesten született 1866 április 24-ikén, itt járta középiskoláit és a műegyetemet, amelyről 1887-ben kapta az építési oklevelet. Ettől az évtől fogva folytatta önálló építő-működését. Az utóbbi időben hosszan betegeskedett, de nemcsak betegsége, hanem már jóval előbb az építőipar általános pangása is jóformán tétlenségre kárhoztatta az egyébként fáradhatatlan művészt. Utolsó művei közé azok a tervek tartoztak, amelyek újszerű ötleteket adtak hősi emlékművek számára.

ANTAL SÁNDOR. Budapesten március 6-án meghalt Antal Sándor festőművész és rajztanár, aki 1886 július 10-én született Jászladányban. Nagybányán kezdte meg tanulmányait (1905) és 1906—11-ig növendéke volt a Képzőművészeti Főiskolának, ahol rajztanári oklevelet szerzett. Nyilvános kiállításokon nem vett részt, műveit mindig az újpesti 1. állami polgári leányiskola egyik termében mutatta be gyűjteményesen, ezek közt legtöbb volt a Hortobágyon festett motívum, állatképek, a pázstörlet jelenetei (Pásztorút, Hortobágyi bika, Itatónál, Fehér komondor stb.). Szerette a virágcsendéletet is. Ezenfelül sok alaktól népes kompozíciókat is festett, így Attila temetése, a Farsangot stb.

CZOLDER DEZSŐ. Leginkább mint tengerfestőt ismerték Czolder Dezső: 1923-ban kerék száz képet mutatott be műterem-kiállításán, amelyek egytől-egyig az Adria északi felének sokféle motívumát mutatták. Ot évvel később az északi és erdélyi Kárpátok, az Alföld, a Bánság és újra az Adria szolgáltatott kisértő festményeihez az előképet. Szinte állandóan úton volt, messze tájakat járt be, művészeti életünkben alig vett részt, a kiállítások sem vonzózták. Czolder Gölnicbányán született 1875-ben, tanulmányait 1896-tól fogva Budapesten végezte, a Mintarajziskolában. Szorgalmas életének ötvennyolc éves korában vetett véget a halál. Április 6-án temették el Budapesten.

HIRÉMI-HIRSCHL ADOLF. Rövid táv-iratban jelentették a lapok, hogy *Hirémi-Hirschl* Adolf tetsmérvári születésű festő Romában meghalt aprilisban. *Hirémi-Hirschl* évtizedek óta nem adott magáról idehaza életjelet, művészeti életünkötől különvált, amit kifelé azzal is dokumentált, hogy az 1900-iki párizsi nagy kiállításon nem a magyar, hanem az osztrák osztályban állított ki, 1913—1915-ben pedig előtűnt volt Romában a Deutscher Künstlerbundnak. E különválás következtében műveit nálunk alig ismerik, pedig sokfelé állította ki azokat. Ezek legjavához arcképei tartoznak, amelyeket bécsi és római tartózkodása alatt festett; kevésbé rokonszenvesek azok az igen nagyméretű kompozíciók, amelyekhez a tárgyat különböző népek történetéből kereste ki. Ilyen volt az „Isten hozzád” (jelenet Hannibal alpesi útjából), amelyre 1881-ben a császár díjat kapta Bécsben, ilyen a „Vándolok betűzése Romába”, amelyért ugyanott római díjat kapott. 1882 óta Romában élt, a világháború idején Ausztriában, 1920-tól fogva újra Romában. Itt festette „A pestis Romában” című nagy képét, amelyre Münchenben 1883-ban és Párizsban 1889-ben díjakat kapott, továbbá a Szent Cecliliát, amelyet Bécsben 1889-ben a Reichel-díjjal tüntettek ki. Más kitüntetések kapott „Afrodite” című képre (Drezdában, Bécsben, Antwerpenben), aranyérmeket szerzett egy másik nagy képe: „Az elhaltak lelkei az Acheron partján”. Festett tájképeket is, foglalkozott mintázással is. Kiállított még Münchenben és Berlinben is s résztvett 1902-ben Düsseldorfban a német nemzeti művészek kiállításán. A művész 1862 január 31-én született, művészeti tanulmányait Bécsben végezte *Eisenmenger* és főképp *Leopold Karl Müller* útmutatása mellett, az utóbbi egyszer elkísérte egyiptomi útjára is. Stílusában sok van e kedvenc mesteréből, nagy kompozícióin azonban kétségtelenül *Piloyt* nyomdokain járt, ami a nyolcvanas években sikert jelentett, ma

már kevés érdeklődést kelt. Ezek a történeti képek annak idején reprodukcióban láthatók voltak az európai képeslapok legtöbbszörben s bizonyos népszerűséget szereztek szerzőjüknek.

Hirémi-Hirschl jómódban, gondtalanul élt

Rómában, csak az utóbbi években bántotta egy hosszadalmas betegség, amely miatt fel-látát amputálni kellett. Április 17-én temet-ték el a római protestáns temetőben, Ces-tius piramisa mellett.

MŰVÉSZETI ÉLET

GENTHON ISTVAN: BUDAPEST
MULTJA ÉS MŰVÉSZETE. Budapest,
1932. Kiadja a *Magyar Szemle Társaság*.

REH ELEMÉR: A RÉGI BUDA ÉS
PEST ÉPÍTŐMESTEREI MÁRIA TERE-
ZIA KORÁBAN. Budapest, 1932. A buda-
pesti Pázmány Péter Tudományegyetem
Művészettörténeti Gyűjteményének dolgoz-
atai. XV.

KOPP JENŐ: BORSOS JÓZSEF. A bu-
dapesti Pázmány Péter Tudományegyetem
Művészettörténeti és Keresztény Régészeti
Intézetében készült doktori értekezés.

A fővárosunk történeti és művészeti emlé-
keivel való foglalkozás sohasem tartozott a
magyar művészettörténetírás centrális problé-
máihoz. Régi, kliszészerű elképzelések nem-
zedékről nemzedékre szálltak, sőt a legenda-
képződésnek bizonyos újabb fajtája épp nap-
jainkban a legsudásabb virágokat fakasztja,
a mellett pedig oly széles körre terjedő és
tartós hatásokat ér el, amelyekkel a komoly
kutatók nem tud vagy nem akar versenyezni.
Az átmenet műkedvelő és szakember között
talán egyetlen tudományágnál sem annyira
fluktuáló, mint éppen a helytörténeti
kutatásnál.

De ha nem csinálnak a jelek, úgy a Pest-
Buda emléktörténeti multjával foglalkozó
komoly szakirodalom fejlődési vonala éppen
most előre és felélel mutat. Minden bizony-
nyal oka ennek a javulásnak az az örven-
detes tény, hogy az elmúlt évben a múzeum-
politika és — az ázó munkája új fontos any-
agot hozott (Kömemléktár a Halászbástyán,
Mátyás király hűvösvölgyi nyaralója), mely
szélesebb körökben, így a napi sajtóban is
örvendetes visszhangra talált. Az általános
érdeklődés biztos kalauzra tett szert *Genthon
István* könyvecskéjében, mely mintegy 80.
oldalon folyékony előadásban Szent Gellért
idejétől az „új tárgyiasságig” vezet végig.
Az összes jelenségeknek kimerítő tárgyalását
ily szűk keretben természetesen hiába várjuk.
Amit szerző nyújt, inkább csak a művészi és
várostörténeti fejlődésnek világosan szerkesz-
tett váza. Éppen ezért sajnáljuk, hogy ki-
maradtak az irodalmi utalások, melyek az
érdeklődőket esetleg tovább vezethetnék. Ez
a hiány az egész sorozat népszerűsítő jel-
legének tudandó be. Ezzel szemben azonban
nyilvánvaló, hogy a könyvecske nemcsak

ismeretterjesztő szándékból íródott, hanem
a szakembernek is szól. Kitér majdnem
valamennyi, a monografikus várostörté-
netírással kapcsolatos teendőre, település-
történetre, városépítésre, művészetre, álta-
lános kultúrtörténetre s így a népsze-
rűsítő vázlat mellett a problémák tör-
ténétét is adja. Nemcsak a Budapest tör-
ténete iránt érdeklődők, hanem a többi hazai
helytörténeti kutatók is haszonnal forgat-
hatják. Mint minden jó írásmál már a beosz-
tásnak is szinte programmatikus jelentősége
van, mely nem a véletlenül reánk maradt
anyag, hanem a kultúr- és művészettörténeti
értékek után igazodik s ehhez képest az egész
munkának több mint a felét a középkornak
szenteli. Világos összefoglalásban kapjuk az
Árpádok korára vonatkozó gyér adatokat.
Eltérően az eddigi, már szinte kényszerkép-
zettel vált beállítástól, plasztikusan kidomborít-
ja Zsigmond király szerepét a városkép
kialakításánál. Mátyás király város- és pa-
lotaépítő tevékenysége szűkebb határok közé
szorul és a királyi vár egyes építési fázis-
ai élesebben különülnek el egymástól. A tör-
ök hódoltság ideje alatt való kulturális ál-
lapotok leírásához Genthon nyilván Szekfű
Gyula előadása nyomán sötétebb színeket
használ. Teljesen osztozunk szerző nézeté-
ben a turáni jelszavakkal dolgozó ama be-
állítással szemben, mely az akkori hódítók
pusztításait legszívesebben észre sem venné.
De a másik véglet sem felel meg a történeti
tényállásnak. Az egykorú ábrázolások, a
helyszínen maradt emlékek és a múzeum-
mókba került leletek és műtárgyak, me-
lyekre Genthon különben reá is mutat, nem
igazolják a minden pusztulást csak a törö-
kök terhére író állítást. Hiszen az egész
városkonturnak érdekes, keleti ízlésben törté-
ntént átalakulása serény építészeti és műipari
tevékenység nélkül el nem képzelhető.

Sokkal tekintélyesebb anyagra és bővebb
előmunkálatokra támaszkodik Genthon mű-
vének második része — a barokk, klasszi-
cizmus és a legújabb kor tárgyalásánál. A
barokkért való rajongás pest-budai vonat-
kozásban is sok értékes részletszemléket érlelt,
melyek azonban a monografikus módszer-
ben rejlt veszélyeket, a túlméretezést és túl-
becsülést nem tudták mindig kikerülni. Így
tehát a barokk-távlattól nézve mégis csak

provinciális jellegű pest-budai jelenségek nem ritkán abszolút korértekekké léptették elő a történeti faktum világosságának rovására. Genthon a régi pest-budai művészeti emlékek méltatásánál nem veszi el a helyes szemmértéket.

Kitünően érzékelteti Genthon az empire és a biedermeier Pest-Budájának tulajdonképpen való varázsát, tartózkodó, tárgyilagos esztetikáját, mely nemcsak az egyes objektumokban érvényesül, hanem messzire kihat az egész várostest kialakulására is és a szépiút bizottmány munkájában, nagyszabású városrendezési tervekben kulminál. A klasszicizmust követő patetikus stílusokból biztos kézzel emeli ki a fejlődés útjelzőit (Feszli, Ybl, Steindl, Schulek), átvezet a rájuk következő stílkáoszon és rámutat arra a bántó diszkrpanciára, mely a Közmunkák Tanácsának építési alatt keletkezett nagyméretű alaprajzi kifejlődés és az ezeket a kereteket kitöltő építőművészeti végeredmény között tátong. Befejezésül melegen méltatja Lechner Udón izzó magyar érzésben fogamzott alkotásait és Lajta Bélát, az új célszerűsége beállított architektúra első és földi apostolát.

A Budapest művészettörténetét tárgyaló irodalom előbb már említett gyorsabb ütemének eredménye, hogy Genthon kitűnő könyvének egyes megállapításai két újabb kiadvány révén több tekintetben módosulnak. Az egyik e sorok írójának „Buda a középkorban” című munkája, melyet e folyóirat olvasói már ismernek¹ és amelyre természetesen nem térhetünk ki. A másik *Réh Elemér* könyve: A régi Buda és Pest építőmesterei Mária Terézia korában.

Réh bevezetésében nagyon tanulságos bepillantásokat nyújt az építőüzem, tervezés, pályázat stb. részleteibe és a paradigmákból, céhkövetelményekből, bírálatokból, mester-vizsgákból fontos adalékokat nyújt a pest-budai barokk esztetikájához. Ezek a műhelygyakorlatból leszűrte megállapítások nagyon becses adatok a XVIII. század magyar építészetéhez és sokkal szilárdabb talajon mozognak, mint a teóriák. Ezekből az adatokból meglepően tekintélyes színvonal és becsülettel igyekezet tárul elénk, mely a szerző többek közt arra készíti, hogy a budapesti barokk az egész magyarországi fejlődés tengelyévé tegye. Ennek a föltevésnek azonban nemcsak a történeti tények, hanem az emléktopográfiai adatok is ellentmondanak. A könyv főerőssége különben sem stílustörténeti beállítáiban rejlik, bár e téren is itt-ott megszívlelendő gondolatot kapunk. Különös fontosságát abban látjuk, hogy nemcsak rengeteg új levéltári anyagot gyűjtött össze, hanem a már közölt, sőt a

¹ A *Magyar Művészet* tavalyi évfolyamában jelent meg.

LIGETI MIKLÓS: UGRON GÁBOR. Bronz

legutóbb publikált kutatási eredményeket is lelkiismeretesen megvizsgálja és megrostálja, miáltal az eddigi nézetek nem ritkán lényegesen módosulnak és néha a legteljesebbnek és legmegalapozottabbnak látszó föltevések, mint a kártyavárak dőlnek össze. Szinte szembeötlően igazolódik ezekben az aránylag szűk keretekben is, hogy mily óriási jelentőséggel bír a már közölt, sőt általában el is fogadott adatoknak időnként való ellenőrzése, melynek fontosságára ép újabbban a legilletékesebb helyről nyomatékosan mutatnak rá. (Adolfo Venturi a brüsszeli művészettörténeti kongresszuson.)

Nincsen szándékunkban, hogy e sorokban minden egyes esetre kitérjünk. Ezt már azért is fölöslegesnek tartjuk, mert nézetünk szerint mindenkinek, aki ezentúl a magyar barokk vagy budapesti művészet- és helytörténettel foglalkozik, Réh Elemér könyvét feltétlenül ismernie kell. Csak pár jellemző esetre szorítokunk. Az egyetemi templom és a pesti Grassalkovich-palota mestere Mayerhoffer András. Az invalidusok palotájának (központi városháza) tökéletes alaprajzi és formai megegyezése Kilian Ignaz Dientzenhofer hasonló célú prágai alkotásával Anton Erhard Martinelli tervező és irányító munkásságát kétséssé teszi, vagy legalább is nagyon szűk határok közé szorítja. Ha-

sonló a helyzet a budai királyi várpalota esetében, ahol Franz Anton Hildebrandt szerepe csak az építkezés utolsó négy esztendőjére és csak feltételesen bizonyítható. Az epreskerti kálvária szerzőségének megállapításánál teljesen kiválnak a nagy bécsi építészek. Sem Fischer von Erlach, kit régebbi hiedelem propagált, sem Lucas von Hildebrandt, kit újabb kiadvány eléggé szokatlan okfejtéssel javasolt, nem jöhetnek számításba. Nem folytatjuk a példák sorát.

Elismerjük, hogy éppen Réh Elemér kutatásai révén már szilárdabb pontokat nyűnk. Igaz, hogy ő is a fölfedezés örömeiben néha túllő a célon. Feltétlenül túlbecsüli p. o. Mayerhoffer András szerepét, amikor úgyiszlólván minden vitás architektúrát neki szeretne tulajdonítani. Többek között az epreskerti kálváriát is, melynek változatos története most szerencsésen már a harmadik mesternévhez jutott el. A felhozott stíluskritikai analógiákból hiányzik az átütő bizonyító erő. A bájos alkotás egész szerkezete — vagy inkább szervezete — annyira eredeti és öncélú, hogy az oly heterogén alakú és rendeltetésű objektumokkal való egybevetése, aminek az egyetemi és a kalocsai templom, a Grassalkovich-palota, a gödöllői kastély, csak általánosságokban mozoghat. A kérdés még Réh munkája után sincsen lezárva. Várjuk még a végleges megoldást hozó mesteremet, még pedig az eddigi próbák után éppen — Réh Elemértől. Reátermetszést elöttünk fekvő könyvével minden tekintetben bebizonyította. Nagyon rykoszenovés volna még e munkának, hogy nyugodt, itt-ott talán kissé száraz előadása végig nobilis hangú maradt és még a nagyobb divergenciáknál is minden polemikus éltől tartózkodik.

A most méltatott két munka mellett *Kopp Jenőnek* művészletrajz köntöskében föllépő könyve látszólag sokkal szerényebb célkitűzésű. Meglehetősen átszántott területről van szó, melyet a már hivatkozott terminologiai átértékelés „táblabíróművészet” néven jelöl. Barabás Miklósnak és kisebb kaliberű kortársainak már meglehetősen terjedelmes iradalma van. Kevésbé Borsos Józsefnek, a talán legjobb, tipikus magyar biedermeierfestőnek. Már a témaválasztás maga is ezek szerint fölötte szerencsés. Jobb paradigmát e kor tárgyalásához nem is találhatott volna. A bevezetés végén nagyon helyesen mondja: „Vannak festőink, kik főleg az arckép terén tisztá biedermeierstílusban dolgoztak. Olyat azonban, aki művészetében a biedermeier minden jó és rossz tulajdonságát egyesíti, azt széles skálán művelni a magyar vérmérsékletéhez alkalmazni tudja, csak egyet ismerünk: Borsos Józsefet.” Ezt a programatikuss megállapítást szerző — nézetem szerint — teljesen bebizonyította. Sőt

néha az az érzésünk támad, mintha a kitűnő monografus abban a szinte mimózaszerű óvatosságában, hogy az ilyenkor majdnem lélektani kényszerként beálló túlértékelést elkerülje, a rossz oldalakat túlságosan aláhúzná.

Munkája nemcsak az eddig megjelent értekezésekben foglaltak összegezésére szorítkozik, hanem nagy szorgalommal a különböző helyeken szétszórót anyagot is számbavette, úgyhogy az oeuvrekatalogust magát 142 darabba tudta felszaporítani, az eddig ismert Borsos-képek háromsorosára. Értekezése nem szorítkozik egyedül az életrajzi adatok felsorolására és a képek művészeti méltatására. Színesen tárja elénk Borsos változatos életpályáját, formai fejlődését, tragikus művészsorsát, az egész kultúrtörténeti hangulatot. Pest-budai viszonylatban a későbbi, hanyatló életévei bírnak különös érdekességgel, amidőn a fáradt művész nagy bécsi sikerei után legjobban igyekezettel sem tudott a hazai művészi életbe kapcsolódni, egész nagy multját lezárva mint fényképész és végre mint a „Szép Juhásznét” kocsmárosra tengődik tovább. Sorsa tipikus adalék a hazájukból kiszorult magyar tehetségfölösleg történetéhez, a hazai művészettörténet „historia altera”-jához.

Kopp Jenő könyve mindezenkívül nem mindennapi írói felkészültségről is tanuskodik.

Dr. Horváth Henrik

BÁN TIBOR: ÉKÍTMÉNYTAN. Az ékítmény formái absztrahálás útján az embert körülvevő világ formáiból, jelenségeiből alakulnak ki, azokból a formákból és jelenségekből, melyek minden időben az emberre nézve különösen jelentőségűek. A primitív népeknél asszociációs jelek, melyekben varázserő rejtőzik; majd az írás, a vallás, a mesék, a mindennapi életküzdalem elemei lesznek — mindig akaratlanul és keresetlenül — az ékítmények mintáivá, később a természet s végül, a technika teljes diadalmaszkodásának korában, a gépek formái és vonalai az ötlettermelő. A diadalmas technika által átalakított gondolkodás mindenben a legteljesebb célszerűséget valja ideáljának s így tökéletesen föllélegesen ítéli a régi értelemben vett ornamentikát. Célkitűzés szerint részben az ornamentikának ez a — talán átmeneti — hiánya teszi indokolttá Bán Tibor művének megjelenését: a szerzőt akarta menteni a multok örökségét egy jobb jövő számára. Másrészt pedig az a körülmény hívta életre a könyvet, hogy olyan munka, mely az ornamentika teljes egészével foglalkoznék, nálunk eddig hiányzott. Bán könyve tehát tényleg hiányt pótol — s ez megérdemel minden elismerést, bár sem új szempontok, sem új problémák nem találha-

tők a kötetben. Ennek ellenére: becületés munka, amelynek megjelenésére szükség is volt.

Az új idők ugyan nem kedveznek az ornamentikának, a technika uralmának idejében nincs nagy jelentősége a díszítésnek, a mai művész és építő nem dekorál, de szerkeszt, logikusan és igen kevés ösztönösséggel. De az ornamentális díszítmény bizonyára újra szerephez jut még s megismertetése a már említett egyik hivatása e műnek. A szerző szemlét tart a mult fölött s rámutatva az új anyagokban és új célokból rejlő új lehetőségekre, az analógiákon keresztül megállapítja, hogy a fejlődés menete mindig ugyanaz, hogy mindig a szükség és az anyag a stílus-teremtő ősök. Minden új szükségesség, minden új anyag jelentkezése zavart jelent az ornamentika életében, de végül is az új cél és az új anyag életre támasztják az új díszítményt. Azonban a díszítmény logikus, kényszerű születési, fejlődési, túlélési és elhalási menetének ismertetését, melyből egy új fejlődés megindulására következtethetünk, az előző szép mondatai ellenére sem találjuk meg ebben a könyvben. A munka több külső, pusztán ténymegállapító (és okokat nem kereső) történelmet ad, mint szükséges, s nem tud mást nyújtani, mint lexikális, segédkönyvszerű összefoglalást az elmúlt idők díszítőművészetének. Nagy érdeme a műnek a szerző szándékainak tiszteltetelmű önzetlensége, az adatok pontos, gondos és világosan áttekinthető beosztása, az anyag tűrhető gyakorlati használhatósága, minden zavaró és fölösleges zsúfoltság elkerülése, valamint hogy képeinek — leszámítva a modern részt — jellegzetessége. Sajnos, a képek nem

színesek (s éppen ezért marad, illusztrációk tekintetében, messze a hasonló tárgyú külföldi művektől), pedig a szintelen ornamenszereplő sem gyakorlati, sem művelődési szempontból, nem lehet tökéletes. A mostoha viszonyokra való hivatkozással meg lehet bocsátani a műnek ezt a hiányosságát, ám annál kevésbé bocsátható meg az, hogy a szerző magyarajzolta építményeinek tekintélyes része igen primitív.

Annál inkább értékes azonban a stílus tisztá, egyszerű, minden esztetikai frázistól ment világossága, ami nagyon alkalmas teszi a kötetet arra, hogy minél több laikus használhassa. Egy-két kijelentés azonban nem teljesen meggyőző. A „primitív” szó pl. nem merném másként, mint pusztán korjelzőt használni, mert az ő díszítőnek, aki az anyag és célszerűség parancsának csozás közvetlenséggel engedelmességet, sem a kézügyessége, sem az ötlettermő fantáziája nem volt kezdetleges. Az egyiptomi építményekről szólva érdemes lett volna megemlíteni, hogy az egyiptomi falfestés távlatlansága éppen nem kezdetlegesség, hanem magasabbrendű stílust jelent, hiszen erre vall az, hogy a fal térhatároló karakterét nem bontották fel naturalisztikus ábrázolással, mint azt később a barokk tette. Elmulasztja szerző a perza építmények tárgyalásánál megmutatni a sátorponyvatarató dárdban a perza oszlop ösét, az ó-görög oszlopok lefelé keskenyedő voltában a földbe verhető facölöp utánsását. A János alkalmazott római díszítmények kisebb finomságában távoli hatásra való törekvést lát, pedig valószínű, hogy ezekben inkább festői fény- és árnyékellentétekre valló törekvés mutatkozik meg.

SZLÁNYI LAJOS: TELI NAPSÜTÉS

A theokalli-k s a lépcsőzetes piramisok közti hasonlóságban sem a két kontinens megszakítatlan összefüggését látnám elsősorban bizonyítva, de azt a megdönthetetlen tény, hogy közös cél, közös anyag ugyanazokat a formákat hozzák létre. A cél és anyag stílusalakító erejének bizonyítására kitűnő példát szolgáltat a román ízlés épügy, mint a görkai is. A renaissance díszítőművészet káprázatos formagazdagságát a mellékelt illusztrációk kissé szegényesen képviselik. De legmostohábban bánik el a szerző a modern ékítményekkel: a róluk szóló részbe néhány hiba is belecsúszott. Mert nem igaz, hogy a secesszió zavaros akarásainak volna folytatása a modern művészet. A secesszionizmus díszei logikus következményei voltak a mult század rettenetes stílus-isméltésének, míg a modern művészetben az új törekvések, az új anyagok, a vas, az acél, a beton, az üveg kezdik meg stílusalakító munkájukat, szemben a secesszionizmussal, melyet karakterizált a teljes anyagszerzőtlenség! Maga a szerző is elismeri ezt, mikor megállapítja, hogy a modern stílustörekvéseket serkenti az a szükséglet is, „amely az új anyagok, új célok s ezekhez képest új feladatok elé állítja a konstruktív alapforma hivatott alkotóját”. — Soha hatalmasabban nem érvényesültek a stílusalkotó energiák, mint most, nem értjük tehát a következtelen és némiképp bántó szavait az írónak: „... elveiknél fogva is (t. i. a modern stílustörekvések harcosai) szívesebben *rágódnak emésztetlen problémákon*, mintsem hogy a történelmi stílushagyományok ismétlésének kényelmese lehetőséget válasszák...” Azt sem, hogy a modern ékítmények „több-kevesebb” nemzetközi jelleget mutatnak. Nem mutatnak se többet, se kevesebbet, mint bármelyik régi stílus (csak egy példa a sok közül: Kozma Lajos). S még egyet: az időbeli távlat játszhat szerepet a történelemben, ahol egy-egy új dokumentum akár az ellenkezőjére változtathat valamely rég megállapított, de a képzőművészetben nincs ilyen távlat, mert a képzőművészeti alkotásoknak formái és vonalai századok múlva is ugyanazok maradnak. Nézésükhöz nem időbeli távlat, csak elfogulatlan, világosan látó s igazán művészileg nevelt szem szükséges.

Legjobb sikerült része a könyvnek a második rész, mely a népművészeteket s a különböző művészeket tárgyalja tömören, röviden s mégis kimerítő részletességgel, világosan és könnyű áttekinthetőséggel. De a színek teljes hiányát is itt nélkülözzük a legjobban.

Rónay Kázmér

BÉCS. Az új bécsi hercegrsek, dr. Innitzer, az érseki palotában múzeumot szándékozik létesíteni. Az új gyűjtemény alapanyagát a Szent István-székesegyház kincstárában

elhelyezett műtárgyak adják, de tervbe vették, hogy más bécsi templomok is átengedik rosszul felállítható régiségeiket.

BÉCS. Az Albertina rajzgyűjteményének újabban néhány igen nagyrétűű és ismeretlen régi német rajzot sikerült megszereznie. Közülök első helyen áll Albrecht Dürer hét lapja, amelyek közül egy mindkét oldalon mutat rajzokat. A nyolc tanulmánylap közül hat kéz-studiumokat ábrázol, egy további ruharedő-részletet mutat, a nyolcadik pedig különböző fejtanulmányokat. Nem kevésbé érdekes az új szerzemények között Lucas Cranach négy rajza, amelyek közül Luther atyjának színes portrait-vázlata áll első helyen. Luther atyjának arcképe, amely ma a Wartburgban van, nyilván ezen tanulmány után készült. Wolf Huber rajzainak egy sorozata, köztük egy érdekes férfi-arcképpel és Bécs látképpel és néhány Jörg Breu-lap egészíti ki a nagyfotosságú kollekciót.

BERLIN. Miután Liebermann és a francia impresszionistáknak a műveit, amelyek eddig a Kronprinzenpalais modern gyűjteményében voltak elhelyezve, a Nationalgalerie-ba vitték át, szükségessé vált a Kronprinzenpalais teljes átrendezése, amit most fejeztek be. Ez alkalommal egy sor új szerzemény is kiállításra került, így van Gogh és Munch egy-egy képe, két Beckmann és egy Nolde-festmény. Legérdekesebb csoportja az új szerzeményeknek azonban a *cseré útján* Berlinbe került modern olasz sorozat, amely Modigliani, Severini, Carrà, Casorati, De Chirico, Tozzi stb. műveit tartalmazza.

BERLIN. Március 14 és 15-én árverezték el a berlini Rall- és Graupe-cégnél Albert v. Goldschmidt-Rotschild báró híres berlini gyűjteményét. A 120 számból álló kollekciónak meglehetősen magas összerejményt: kb. 280.000 márkát (közel 400.000 pengő) ért el, világos bizonyítékul annak, hogy jóhírnévű gyűjteményekből származó és jókvalitású műtárgyakra ma is van vévő. A festmények közül a legmagasabb árat (18.200 M) George Romney félalakos női arcképe és Pater két kompozíciója (13.000 és 10.300 M) érte el. A gyűjtemény anyagának legnagyobb és legjelentékenyebb részét iparművészeti tárgyak alkották, közülük a Hansen-Dubut által szignált fekete lakk-kommód (18.400 M), Roger La Croix asztalkája (13.500 M) és egy abuson-paravent (20.500 M) keltek el a legmagasabb áron, de elég magas árszintet ért el Kändler néhány figurális porcellánja is.

BRUXELLES. Április 13-án töltötte be születésének 70. évfordulóját *Henry van de*

BECK U. FÜLÖP: LEÁNY SÓLYOMMAL. Márvány

Veldé, aki a háborút megelőző másfél évtized alatt egyik legjelentékenyebb és legtehetségesebb harcosa volt egy új stílus kialakításának. Ismert teoretikus művein kívül főleg az építészet terén alkotott érdekeset és történetileg fontosat, de emellett — különösen működésének fénykorában — jelentékeny volt az iparművészet terén kifejtett munkássága is. Folyóiratunk 1927. évi 6. számában közöltük a belga építészetről szóló értékes tanulmányát.

GRÁC. Ferdinand Pawlikowski gráci püspök a múlt évben püspöki múzeum alapítását és szervezését határozta el. Az új múzeum helyiségéül a gráci székesegyház — északi oldalán levő — három, egymás fölött emelkedő oratoriumát jelölték ki. Nemrégiben gondos restaurálás után megnyitották az első helyiséget, a három közül a középsőt, amelynek legfontosabb darabja Konrad Laib 1457-ben festett Keresztrefeszítés-e, amely azelőtt a székesegyházban függött.

KONSTANTINÁPOLY. Ivan Stchoukine, az indiai és muzulmán miniatúrák kiváló szakértője fölfedezte az eddig ismert legkorábbi mohamedán illuminált kéziratot. A kódex egy technikai traktátum, amely az automatákkal és hidraulikus gépekkel foglalkozik. 1206-ból datálták és a konstantinápolyi Topkapu-Szerail könyvtárának birtokában van.

KOPENHÁGA. Az állami múzeum megszerezte az idősebb Pieter Brueghelnek rövid idő óta ismert érdekes művét, amely a kufárok kiűzését a templomból ábrázolja.

LONDON. A Burlington Club téli kiállításán először került bemutatásra Michael Pacher: Madonna a gyermekkel és angyalokkal Mihály arkangyal és egy szent püspök között c. eddig teljesen ismeretlen kisméretű képe, amelyet George A. Simonson londoni gyűjtő nemrégiben fedezett fel Dél-Tirolban.

LONDON. Sir Philip Sassoon nagyszabású kiállítást rendezett londoni palotájában „Three French Reigns” címmel. A bemutató anyaga XIV., XV. és XVI. Lajos francia királyok korának művészeti alkotásaiból áll és a rendezőn kívül francia, angol és amerikai gyűjtők kollekciónakiból származik. A XVIII. század nagy francia festői közül különösen Fragonard, Watteau, Lancret, Boucher, Chardin és Hubert Robert vannak kitűnően képviselve. Nagy sorozat kitűnő miniatúr, pompás bútorok és néhány szobormű tesz ki teljessé a kiállítást, amelynek rendkívüli a sikere.

MILANO. A háromévenként ismétlődő nemzetközi iparművészeti kiállítás, amelyet eddig Monzában rendeztek, idén már Milánóban nyílt meg. A kiállítás céljára a Castello Sforzesco parkjában külön épületet

emeltek. A magyar iparművészek természetesen ezidén is résztvesznek a bemutatón.

NEW-YORK. John D. Rockefeller a Metropolitan Museumnak ajándékozta Polykletos híres Sebesült amazonját, amelyet két évvel ezelőtt a londoni Landsdowne-gyűjtemény árverésén vásárolt.

NEW-YORK. Az amerikai műgyűjtők egyik legismertebbje, Michael Friedsam végrendeletében a new-yorki Metropolitan Múzeumra hagyományozta 91 festményből és számos szoborműből álló rendkívül nagy értékű gyűjteményét. A kollekcio legkiemelkedőbb darabjai: Bernardo Daddi triptychója, Giovanni di Paolo Sienai Szt. Katalin áldozási ábrázoló kisméretű képe, a firenzei Sasseti-család egyik nőtagjának arcképe Domenico Ghirlandaiótól, Andrea Mantegna Madonnája, Andrea Gritti velencei doge portraitja Tiziantól, Petrus Christus Angyali üdvözlés-e, Dirk Bouts férfiarcképe, Roger van der Weyden Lionello d'Este ferrarai herceg ábrázoló festménye, Gerard David triptychója, Joos van Cleve Angyali üdvözlés-e, Adriaen Isenbrant Madonnája, Dürer Áldó Krisztus-a, Rubens Madonnája, Adriaen Brouwer négy genre-képe, Vermeer nagy allegorikus kompozíciója, Pieter de Hooch interieurje, Frans Hals állítólagos önarcképe és Goya férfiarcképe. A szoborművek közül Mino da Fiesole női arcképe, Alessandro Vittoria doge-képmása és Tullio Lombardi „harcos”-a a legjelentékenyebbek. Régi olasz kerámiák, zománc- és ötvös-tárgyak, néhány bútort és öt, XVII. századi faliszőnyeg adják a gyűjtemény iparművészeti tárgyait. A Friedsam-gyűjteményt egyelőre 6 hónapig mint külön egységet állítják ki a Metropolitan-Múzeumban s csak azután fogják az egyes műtárgyakat a múzeum megfelelő osztályaiba beosztani.

NÜRNBERG. A Germanisches Museum Veit Stoss-emlékkiállítását készítő elő a művészt halálának négy százéves fordulójára alkalmából. Az évfordulót Krakó városra, amelynek Mária-templomát Stoss legnagyobb szabású alkotása, a folyóiratunk IV. (1928) évfolyamában reprodukált Mária halála-oltár díszíti, tudományos kiadvánnyal szándékozik megünnepeelni az évfordulót.

PÁRIS. Páris városa összegyűjtötte és a Petit Palais-ban helyezte el Antoine Bourdelle, a néhány év előtt elhunyt nagy francia szobrász műveit. A gyűjteményt legközelebb a művész egykori műtermében fogják felállítani, amelyből így új múzeum, a Mu-

sée Bourdelle alakul. Bourdelle művészetét a *Magyar Művészet* VI. (1930) évfolyamában Jeanne Lejeaux k. a. ismertette.

— A Musée du Luxembourgban az elmúlt napok folyamán ismét kisebb átrendezési munkálatok történtek. Ezúttal átvitték a Louvre-ba az összes még ott maradt impresszionista képeket, mivel a Luxembourgban nem lehetnek olyan művek, amelyeknek mesterei nyolcvan évnél régebben születtek.

— A Musée du Jeu de Paume-ban Ivan Mestrovicznak, a nagy horvát szobrásznak nyílt meg nagyszabású retrospektív kiállítása.

— A Louvre igazgatósága restauráltatta Leonardo híres „Sziklás Madonná”-ját, amelyet már régebben is többször restauráltak, sőt át is festettek. Az új helyreállítási eljárás a képfelület megisztítására és a finiszréteg regenerálására szorítkozott. Melyebbre ható beavatkozástól, minő pl. az át-festések lemosása lett volna, tartózkodtak, de — mint hírlík — a képek ez a kisebb mértékű restaurálás is javára vált.

ROMA. A vatikáni Keleti Intézet kiállítást rendezett a régi orosz egyházi festészet alkotásaiból. A bemutatón 42 festmény szerepelt a XI—XVII. századból. Lehetőség, hogy a kiállítás anyagából állandó múzeumot szervezzenek.

WORCESTER, U. S. A. Az újonnan épült worcesteri múzeumban állandó létektől helyet kapott Josef Stranyski híres képgyűjteménye, amely egyike a XIX. századi francia festészet legszebb és legteljesebb kollekciónak.

ZÁGRAB. A grafikai gyűjtemény anyagában megtalálták a bécsi barokk nagy építészének, Johann Bernhard Fischer von Erlachnak 79 ismeretlen rajzát. Ezek közül 62 lap Fischer von Erlach „Entwurf einer historischen Architektur” c. nagy művének eredeti vázlatait tartalmazza.

CÍMLAPUNKON nagybányai vitész Horthy Miklóiné úrnő ő főméltóságának Szentgyörgyi István szobrászművész által készített márvány mellszobrát mutatjuk be.

Feladás szerkesztő: Dr. Majovszky Pál

Főmunkatárs: Dr. László Béla

Segéd-szerkesztő: Dr. Péter András

Kiadó: Ormos György

Magyar Művészet. 1933. 5. szám

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.